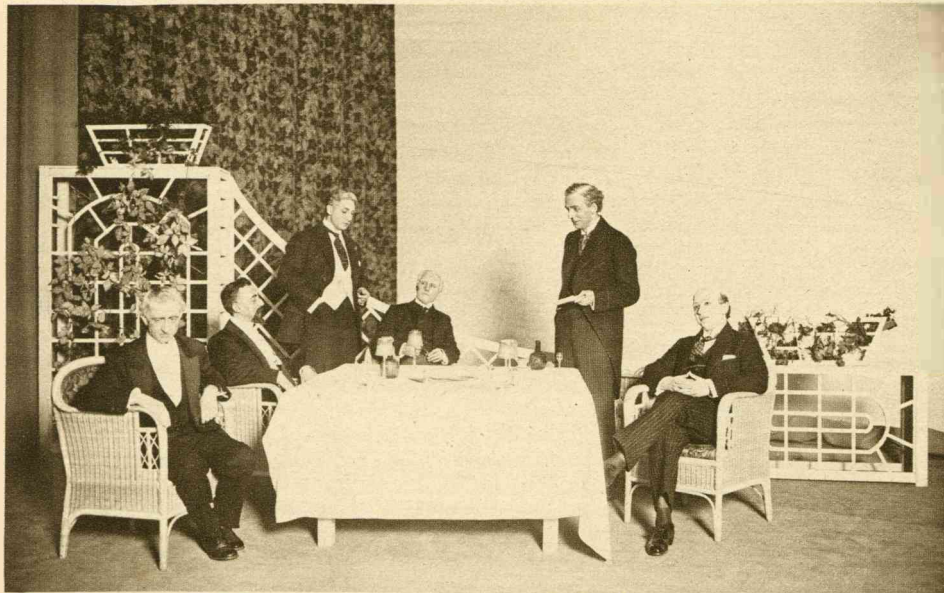

Van links naar rechts: Anton Verheyen, Ph. la Chapelle, Paul de Groot, Dirk Verbeek, Eduard Verkade, Cor Ruijs.

Eduard Verkade, Dirk Verbeek, Herman Kloppers, Paul de Groot, Enny Vrede, Cor Ruijs en Willem Grelinger.

EEN stuk van Shaw, is altijd als 'n spelletje kaart, met de menselijkheid en onmenselijkheid der menschen. Shaw heeft de gave als weinig tooneel-schrijvers van dezen tijd, de menschen geheel en al te geven in de plaats, die zij, 'k zou willen zeggen, innemen zoowel tegenover hun tijd, als tegenover hunne onsterfelijkheid. Z'n stukken zijn zoo af, zijn zoo geheel wiskunstig juist, dat meer dan elders, het chemische proces, waarmee de maatschappij van heden zoo vaak vergeleken worden kan, ons voor de oogen treedt. En met hunne karakters, hun goed en kwaad, geeft hij vaak tevens, door 'n enkele charge, hun karricatuur. Meer dan een ander is hij de volmaakte regisseur van de menschelijke comédie, die hij in z'n geschriften ons toont, zonder daarbij iets aan hunne natuurlijkheid af te doen.

In dit stuk van vijf bedrijven, dat ons tot bij twaalf, in het zoo gesoigneerde en voorname schouwburgzaaltje van het gebouw van den Haagschen Kunstkring, temidden van 'n gedistingeerd en 'n elitepubliek, bezig hield en ons boeien bleef, wordt zooveel gezegd, zooveel problemen ons te verwerken gegeven, dat het bijna ondoenlijk is in een kort tijdschrift-artikel een volkomen overzicht te geven.

Daarom moet bij het voornaamste gebleven worden. Het dilemma waarvoor in dit stuk de dokter, Sir Colenso Ridgeon — hij is juist geridderd, als het stuk aanvangt — komt te staan is: wie, indien slechts een zeker aantal personen, lijdende aan tuberculose, waarvan hij zijne specialiteit maakt, de kans wordt gegeven genezen te worden, door een door hem uitgevonden serum, wie dan, van twee personen uit zijne omgeving, als zijnde nog slechts één plaats disponibele, te kiezen; de bedrijvige goedige, maar au fond toch wat stumperige bus-dokter, of de geniale artiest, de man zonder moraal, maar wiens willen en kunnen zekerlijk tot een voor de schoonheid-lievenden schitterend resultaat geraken zal, zoo hij leven blijft.

Daarbij komt en mengt zich voor hem de persoonlijke kwestie: hij is verliefd op de vrouw van den kunstenaar, die in dezen haar godheid ziet, en daardoor geheel dóór en vóór hem leeft, maar tevens in haar machtige illusie omtrent die grootheid, niet bewust wordt van de heillooze gevolgen van zijn gevoelloos-egoïstische levenswijze in zijn strijd om het bestaan. Die zijne zwakte, die hem met al zijne genialiteit steeds op hulp van buiten doet speculeeren, nooit te peilen vermocht, zóó, dat zij aan zijn dood alleen zal te danken hebben nooit gedésilluseerd te worden. Ook dát bepeinst in zijn tweestrijd Sir Colenso. Hij hoopt geluk voor hem, zeker, maar óók voor háár. En waar hij den kunstenaar Dubedat in het stuk — we zijn er allen bij — leert kennen als 'n zwakkeling, wiens genialiteit onvoldoende gerugsteund wordt door eergevoel en eigenwaarde — geeft hij dit leven, hem door Jennifer, z'n vrouw, na lang bidden harerzijds, toevertrouwd om te redden, in handen van zijn collega Sir Ralph Bloomfield Bonington, wat hetzelfde beteekent, als het in handen van het Lot te stellen, maar met méér, véél meer kans op den Dood, dan op het Leven. Hijzelf neemt als laatste patiënt den wijk-dokter, den goeien, armelijken Dr. Blenkunsop.

Blenkensop geneest — Dubedat sterft, zooals te voorzien was en op het sterfbed in het atelier in het vierde bedrijf, voelt de stervende Dubedat, de booze drijfveer van Ridgeon heel goed. Ook zijne vrouw, al begrijpt ze 't nog niet. In het slot-bedrijf komt tusschen den dokter en de vrouw de verklaring, . . . die de vrouw niet aanneemt, die gééne vrouw zou aannemen als zij, en waaruit Ridgeon, terechtgewezen, heengaat. te meer als hij hoort, dat Jennifer hertrouwd is en dus voor hem geen geluk te wachten is. — „Dan heb ik een onbaatzuchtigen moord bedreven“ roept hij uit in verbittering, en oud, ouder zich voelend nog, nu zij hem dit bij de verklaring, zooveen, opmerkte, gaat hij af.

De basis voor dit medische dilemma vinden we in het eerste bedrijf waar de doktoren Ridgeon met zijne verheffing, komen gelukwensen. We vinden daar respec-

tievelijk den ouden geneesheer Sir Patrick Cullew, den fijngevoeligen, wat ruwen, cynisch geworden medicus, die in al de nieuwe geneesmethoden humbug ziet en dezelfde dingen altijd al door z'n grootvader heeft zien experimenteren. Tweedens Dr. Cutler Walpole, de chirurg, die naam gemaakt heeft met blindedarm-operatie's en in alles bloedvergiftiging ziet en opereeren wil. Verder de zalvende, dweeperige, liefelijke, bekende, en zéér geëerde medicus Sir Ralph Bloomfield Bonington die z'n vrienden kennen als 'n eerste knoeier en het serum door Ridgeon gevonden, maar op goed geluk toepast, en à tort et à travers sedert met ander serum werkt. De onverantwoordelijke naïviteit van zijn methode, z'n phrases en z'n beminnelijke stommiteit hebben hem bij de andere medici zijne fatale reputatie bezorgd. Ridgeon weet dus heel goed, aan wien hij later Dubedat toevertrouwt. Verder zijn daar Dr. Schutzmacher, die zichzelf door de reclame van „Genezing verzekerd“ er boven op heeft gewerkt en Dr. Blenkunsop, de armoedige wijkarts, die even arm als z'n patiënten, zich aanbeveelt bij het heengaan, voor 'n oude gekleede jas van Ridgeon.

Het gesprek tusschen die heeren is van bijzondere geestigheid. Hunne karakters heeft Shaw met chirurgische zekerheid blootgelegd. Tijdens dit gesprek wacht Mevr. Jennifer Dubedat in de wachtkamer, omdat zij een onderhoud wil met Ridgeon, om haar zieken man, en de faam van Sir Colenso's serum tot haar is doorgedrongen. Emmy, de duivelstoejager in Ridgeon's huis, 'n oude gediensstige, die door haar leelijkheid en haar goede hart, iedereen voor zich inneemt is oorzaak, dat zij na het gesprek tusschen de heeren, en ondanks de herhaalde weigering van Ridgeon aan den vooravond, ten slotte wordt ontvangen.

Als ze opkomt, is het of nu pas het leven in de handeling binnentreedt. Haar werkelijk schitterende verschijning, na de heeren-visite is al 'n zonnestraal in de eerst wat grijze, droge atmosfeer van geleerdheid en mannelijken eigendunk, die is blijven hangen. Ridgeon, die haar alleen uit beleefdheid ontvangt, elfs zeerst grof is, krijgt voor haar geval méér belangstelling, nadat hij, eenige proeven van teekenkunst heeft gezien van den kunstenaar, die haar man is, en belooft haar samen te brengen met de doktoren, met wien hij zich eenige dagen later aan 'n diner zal vereenigen ter viering van zijne verheffing in den adelstand, en wel op deze wijze, dat hij haar uitnoodigt dat intieme dinertje met haar man te willen bijwonen.

Op dat diner, welks slot we alleen zien, en dat begint met het vertrek van het echtpaar Dubedat, en de belofte aan Jennifer, dat zij haar man genezen zullen, zijn echter rare dingen gebeurd. Het blijkt, dat niet alleen Louis Dubedat van al de heeren eenige tientallen ponden gouds heeft geleend, maar ook nog de eenige crown van Dr. Blenkunsop, die nu zal moeten loopen, om naar huis te komen, dat heel ver weg is. Walpole of B. B. biedt hem echter z'n auto aan. Bovendien blijkt ten slotte, dat het kamermeisje van het hotel, óók gehuwd is met Louis, wat ze bewijzen kan. In stijgende verbazing over zooveel misdrijf komen de verhalen van hunne persoonlijke onderindingen van dien avond los, en de verontwaardiging, alleen nog getemd door de charme, welke van Jennifer is uitgegaan, wordt nauw bedwongen. Als ze hem redden, is 't alleen nog maar omdat zij 't haar beloofd hebben! Ten slotte mist B. B. (zooals Sir Ralph door de vrienden genoemd wordt) z'n gouden cigarettenkoker, en blijkt door 'n toeval dat Blenkunsop, eene aandoening van den linker longtop heeft opgelopen, die zijn leven bedreigt. Dat maakt het geval opeens nog meer dubieus en het dilemma is gesteld. Eerst zullen ze echter, als beloofd, Dubedat op zijn atelier bezoeken, om hunne diagnose te stellen.

Dat bezoek op het atelier behoort tot het scherpste, wat de humorist Shaw geven kan. Hier ontstaat de strijd door de rücksichtlose genialiteit aangebonden tegen de burgerlijke, niet-ongezinde, maar quand-même bekrompene, geest. Hier komt de geest van den jongen schilder

los, maar tevens z'n genie, dat helaas, door kil egoïsme geleid, ons met angst vervuld en met kommer omtrent het bestaan van den jongen, wiens klare geest vonkt en als vuurwerk is, maar die daarmede den weg naar zijn dood zich baant. We voelen voor z'n verontwaardiging, voor z'n rake zien der dingen, voor z'n genie alweer, maar worden afgeschrikt door z'n kleine handelingen, waarvan hij zich, omdat hij daarvoor te zwak is, geen rekenschap kan geven, welks slaaf hij is. De figuur van Dubedat is, 'n nieuwe in onze tooneel-literatuur. Een figuur van onzen tijd, une fleur du mal, schitterend, maar zedeloos. En onze tijd, die meer zedelijk is, dan schitterend, ontkent de schoonheid van de schittering, als deze in strijd met de zeden is. Misschien is dit bedrijf het meest tragische van alle vijf: de veroordeeling der jeugd tot den Dood, uitgesproken in 'n vonnis alleen door de rechters begrepen. De rechters zijn hier de doktoren. Allen weigeren hem te behandelen, alleen B. B., gedreven deels door z'n eigenwaan, deels uit speculatie, stemt toe. Jennifer, door Louis ten slotte gehaald, ontvangt alleen hun koel afscheid waarbij zij aan B. B. den taak der behandeling overdragen. En als Jennifer voelt, dat er iets hapert, en alleen gebleven met Ridgeon hem smeekt, waarom hij Louis niet genezen wil, dan zegt deze, na de aanvaarding van haar blindelings geloof in hem, het volgende: „U moet mij geloven dan, als ik u zeg, dat de eenige „mogelijkheid u uwe held te doen behouden is, dat u „Louis' behandeling in Sir Ralph's handen stelt — en „niet in de mijne . . .“ met welke daad — dat weet hij — Louis zoo goed als zeker veroordeeld is.

Waarmede is uitgesproken, dat het nut van 't kleine van heden méér dan het mogelijke gróóte voor de toekomst, wordt geacht van waarde te zijn door hen.

In het vijfde bedrijf sterft Louis, omringd door de doktoren, die alleen op 't laatste oogenblik zijn toegelopen. Wat hij dan zegt, is meer de mogelijkheid uit 'n schoonen droom, dan in werkelijkheid bereikbaar. Wat hij vraagt van Jennifer, z'n vrouw, alleen voor eene Jennifer uitvoerbaar. Er moesten in onze, lieve, goede, brave wereld wat méér Jennifer's zijn! We zouden er zeker aan schoonheid mee winnen hier beneden! En misschien ook aan geluk. Wat Shaw haar zeggen laat aan het slot van deze akte is subliem! En geen Ridgeon kan dan ook begrijpen, wat, en welke schitterende dingen menschen als Jennifer en Louis samen bindt.

Het slotbedrijf dat over het wezen van Louis, ieder hunne eigen meening brengt, wijst dat dan ook uit. Wat Louis stichtte, en in de wereld én in het hart van zijne vrouw, blééf. Het werk van Dr. Blenkunsop was het werk van zooveel; de tijd vermaalde het tot gruis. Menschen oordeelden, velden een godenvonnis! En van „den onbaatzuchtigen moord“ van Dr. Ridgeon — pardon, van Sir Colenso Ridgeon bleef achter 'n daad, zonder kleur, 'n gebrekkige uiting van menschelijke gerechtigheid. . .

De opvoering van dit belangrijke stuk in de nieuwe schouwburgzaal was bijzonder geslaagd. De décors, — waar het contract met den Kunstkring, naar ik vernam, cou-lissen verbiedt — waren op bijzondere smaakvolle wijze, bij de zaalwanden in het eerste bedrijf vervangen door doeken. De rol van Ridgeon was in handen van Verkade; die van Jennifer werd door Enny Vrede gespeeld, op eene wijze, waarvoor we met ontroering dankbaar zijn. Verder werd de rol van Sir Patrick Cullew, de oude geneesheer, door Dirk Verbeek vertolkt; die van B. B. door Cor Ruys — en met eere, die van Dr. Cutler Walpole door Paul de Groot; Phil. la Chapelle was Dr. Schutzmacher; Anton Verheyen — uitstekend — Dr. Blenkunsop. De Louis Dubedat, van Herman Kloppers, was van bekorende jeugd; enz. enz.

In de lijst der premières van dit seizoen, neemt deze avond de plaats van een der belangrijkste in . . . en zeker die van een der schoonste!